

JOGIRODALOM-JOGÉLET

DEÁK ZOLTÁN

alügyész

Kecskeméti Járási Ügyészség

(Kecskemét)

PhD-hallgató

Szegedi Tudományegyetem

(Szeged)

Könyvbemutató Kecskeméten – Híres magyar perbeszédek*

„Miért nincsenek beszédgyűjteményeink?” – tette föl a kérdést Kölcsey Ferenc már az első reformországyűlés évében.

Kölcsey beszédgyűjtemények alatt nemcsak a közéletet tudatosan és egyenesen alakító mintaszó-
noklatok gyűjteményére vagy tan-
könyvére gondolt, hanem a „polgá-
ri vagy törvényszéki tárgyat érdek-
lő oratori művekre” is. Azt kíván-
ta, „bár az ékesszólás ne csak a ka-
tedrán tétetnék stúdium tárgyává!
[Hiszen] az orátornak természetes
szükségei közé tartozik a populari-
tás; az a nemes popularitás, mely-
nek célja nem annyira a sokaság-
hoz leereszkedni, mint azt észre-
vétlenül magához felemelni; nem
leketlen mindennapiság által a so-
kaság előtt érthetővé lenni, sőt an-
nak értelmét bizonyos mesteri
könnyűség s a gondolatok tisztasá-
ga által felvilágosítani”.

A szónoki beszéd tehát Kölcsey
szerint a közönség gondolati és er-
kölcsei felemelésének eszköze,
melynek „ki kell a hallgatót kapni
a hidegség köréből, s egy más mele-
gebb s egyszersmind nemesebb
körbe általvinni; úgy mindazonál-

tal, hogy ezen kör (...) a mindenna-
pi élet szükségei s részvételei közt
maradjon”.¹

Baj, hogy az ilyen beszédgyűjte-
ményeket majd’ kétszáz évvel Köl-
csey után is még keresni kell. Ezért
is örömteli a *Tóth Mihály* egyetemi
tanár szerkesztésében és a Dialóg
Campus Kiadó gondozásában ké-
szült gyűjteményes kötet megjele-
nése, mely az elmúlt negyed évszáz-
ad tizenhárom jelentős perbe-
szédét (vád- és védőbeszédeteket
egyaránt) teszi közzé.

Manapság a recenziók közhely-
szerű megállapítása, hogy a mű hé-
zagpótló. Nos, a *Tóth Mihály* szer-
kesztette könyv valóban érdemes is
erre a jelzőre: hazánk jogi könyvki-
adásában ugyanis félévszázaddal
ezelőtt jelent meg utoljára perbe-
szédgyűjtemény.²

A „Híres magyar perbeszédek –
A közelmúlt nevezetes vád- és vé-
dőbeszédei” című könyv a Magyar
Jogászegylet Bács-Kiskun Megyei
Szervezete által rendezett összejöv-
vetelen került bemutatásra a Kec-
skeméti Járási Ügyészség tanácsster-
mében 2013. május 29-én.

Legyünk őszinték: manapság
nem jellemző, hogy egy vidéken
megtartott könyvbemutatóra tíz-ti-
zenöt személynél többen legyenek
kíváncsiak. A járási ügyészség ter-
me mégis zsúfolásig megtelt érdeklő-
dőkkel, a bírói, ügyészi és ügyvé-
di hivatásrendek képviselőivel. Ez
három okra vezethető vissza: egy-
részt a szervezők érdeme, akik a
kötet bemutatója köré lényegében
egy miniatűr tudományos konfe-
renciát is szerveztek; másrészt a
könyv megálmodójának és szer-
kesztőjének személye volt ilyen

vonzó, hiszen *Tóth Mihály* a jelen-
kori magyar büntetőjog-tudomány
egyik vezéregyénisége, nem melles-
leg kitűnő szónok, akit hallgatni,
tudásának és egyéniségének kisu-
gárzását megtapasztalni minden
büntetőjogász számára élmény;
harmadrészt pedig – természetesen
– maga a könyv, mely izgalmas és
elmélyült intellektuális kalandra
invitál a törvényszéki beszédek
sokszínű világába.

A könyvbemutatón megjelent
nagy számú érdeklődőt *Bodóczy
László* ny. megyei bírósági elnök, a
jogász egyesület megyei szervezetének
elnöke köszöntötte, elismeréssel
szólva az esemény és a kötet megje-
lenésének jelentőségéről. Ezt köve-
tően *Nánási László PhD* Bács-Kis-
kun megyei főügyész tartott tudomá-
nyos alaposságú előadást a per-
beszédkönyvek megjelenésének és
ívének magyarországi történetéről.
A perbeszédkiadványok e jogtörté-
neti dimenziójának feltárásával az
előadó segítette megérteni a tör-
vényszéki beszédek hazai eredetét
és – tények és összefüggések lánco-
latán keresztül – szemléletesen
mutatta be azok fejlődését, értékes
ismeretanyaggal gyarapítva ezzel a
magyar igazságügyi retorika múlt-
ját értékelő hallgatók jogi kultúrá-
ját.

Tóth Mihály felszólalásában a mű
keletkezésének háttéranyagát és a
kiadása mellett szóló érveit ismer-
tette a résztvevőkkel. *Tóth* profesz-
sor széles körben végezte el több-
éves gyűjtőmunkáját, még ha a vá-
logatás szempontjait esetenként
korlátozta is az „élet sötét oldalá-
nak krónikái”, a perbeszéd szö-
vegét rögzítő dokumentumok kor-

* *Tóth Mihály* (szerk.) Híres magyar perbeszédok – A közelmúlt nevezetes vád- és védőbeszédei (Bevezető tanulmányokkal). Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs 2013. 368.

1 *Kölcsey Ferenc*: Egyházi beszéd, 1825. Forrás: www.mek.oszk.hu/06300/06367/html/01htm#183. Letöltés: 2013. szeptember 2.

2 A perbeszéd-kiadványok magyarországi történetéről ld. *Nánási László*: Perbeszédkiadványok Magyarországon (1879–2013). In: Magyar Jog (megjelenés alatt).

látozott beszerezhetősége. A gyűjteményben „kisebb mozaikdarabokat nagy ívű freskók követnek”, melyeket a szerkesztő elsősorban a közelmúlt ismertté, hírhedtté vált bűnügyeiből válogatott. Így helyet kapott a kötetben – több más mellett – Z. János „pártfinanszírozási ügyében”, illetve az Ybl Bank vezetőinek bűnügyében elhangzott vádbeszéd, T. Márta és társai „sikerdíjas ügyének” néhány perbeszéde, feleleveníti a mű a kecskeméti maffiapert, az „évszázad bűnügyét”, a mára már fogalommal lett szépművészeti múzeumi festménylopást, illetve a tragikus, mégis kriminalisztika-történeti jelentőségű móri mézszárlás körülményeit.

A kötetben helyet kapott ügyészi, illetve ügyvédi perbeszéddek előtt elhelyezett magyarázatokkal a szerkesztő arra is gondosan ügyelt, hogy az olvasó ne csupán a vegytiszta szónoki beszédet, hanem annak hátterét, társadalmi-jogi közegét, illetve – a perbeszéd után az ügyben hozott ítélet rövid összefoglalásával – eredményét is megismerhesse.

Tóth Mihály szerint a kötetben publikált törvényszéki beszédek közös jellemzője, hogy egyaránt rendelkeznek a hagyományos szónoki beszéd és a szakszerű, korrekt végindítvány erényeivel, melyeket olvasva lehetőségünk nyílik elődeink és pályatársaink bölcsességét megismerni, egymás teljesítményét megérteni és becsülni. A kötetnek nem titkolt célja még a manapság a közvéleményben uralkodó, sajtó által gerjesztett egyoldalúság és előítéletesség ellenében igazabb képet festeni az igazságszolgáltatás lövészárkaiban nap, mint nap szolgálatot teljesítő ügyészek és védők tevékenységéről.

A kötet külön is kiemelt igénylő érdeme, hogy – első részében, bevezetesként – elméleti írásokat közöl az ügyvédi, ügyészi szakma elmúlt évtizedeinek meghatározó alakjai, Friedrich Lajos, Julis Mihály, Sztás Benedek, Szalóky László és Tóth Mihály tollából, melyek elsősorban a perbeszéd felépítéséről, kidolgozásáról és elő-

adásáról értekeznek. A kötet tehát nemcsak megismertet az elmúlt időszak egyes nevezetes büntetőeljárásaiban elhangzott vád-és védőbeszéddekkel, hanem – elmélet és gyakorlat egységéből közelítve – komplex ismereteket kínál a törvényszéki szónoklásban elmélyülni vágyó olvasónak. Azt talán külön hangsúlyoznom sem kell, milyen értékes segítséget nyújt ezzel e könyv és szerkesztője a gyakorló jogász pályája elején álló ügyészeknek és ügyvédnek egyaránt.

A könyvbemutató szervezői szem előtt tartották, hogy a büntetőbíró-sági eljárás kontradiktórius, így egy tapasztalt ügyészt kértek fel a kötetben helyet kapott vádbeszéddek, míg egy gyakorlott ügyvédet a védőbeszéddek rövid ismertetésére. A vádbeszéddek *Gyugyi Csilla*, a Pest Megyei Főügyészség mb. csoportvezető ügyésze méltatta, aki kiemelte, hogy a mindennapok sodrásában a joggyakorlat bizony könnyen sematikusá válhat, ezért is fontos és ösztönző az olyan vádbeszéddek közreadása és a szakmai társadalommal való megismertetése, melyeket orátoraink (például Bócz Endre, Friedrich Lajos vagy Tóth Mihály) tudománnyal, szép magyar nyelvvel, és nem utolsósorban a szakma szeretetétől áthatva, lélekkel készítették.

A könyvbemutató záróakkordjaként *Móritz Balázs*, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának óraadója, ügyvéd tartott rövid és tartalmas előadást a védőbeszédokről, melyben elsősorban arra a két kérdésre kereste a választ, hogy 1) milyen a jó védőbeszéd; 2) lehet-e még a védőbeszédrel befolyásolni a bírót. Nos, az előadó szerint a jó védőbeszéd mind a problémafelvetést, mind a tényállást illetően pontos, érvelése logikus és ésszerű, s nem utolsósorban spontán, nem kell egy adott forgatókönyvhöz ragaszkodnia, hiszen a vádbeszéd után hangzik el, azzal kell vitába szállnia. S hogy befolyással bírhat-e a jó védőbeszéd a bírói döntésre, az előadó megítélése szerint egyértelműen igen, ahogyan azt a kötetben

szereplő több védőbeszéd is jól példázza (például Bánáti János védőbeszéde T. M. sikerdíjas ügyében).

Megjegyzem, tanulságos, hogy az egyébként is rendkívül gazdag kínálatú perbeszédgyűjtemény összeállításakor Tóth Mihály figyelemmel volt arra is, hogy egy-egy olyan *vád-, illetve védőbeszédet* közöljön, melyek *ugyanabban* a bűnügyben hangzottak el. Így megismerheti az olvasó Friedrich Lajos vádbeszédét, mely a rendőrgyilkossággal vádolt S. Lajos és társai sorozatgyilkossági ügyében hangzott el 1980-ban, majd Orosz Balázs ugyanezen ügy II. r. vádlottja, Gy. József védelmében elmondott szónoklatát. A két törvényszéki szónokot az a szomorú tény is összeköti, hogy egyikük sincs már az élők sorában, így a kötet lehetővé teszi, hogy az őket már csak hírből ismerő és tisztelő ifjabb jogásznemzedék számára tudások és tapasztalatuk tárházának legalább egy kis szelete elérhetővé váljon.

Emléküket őrizve e helyütt is idézzük fel a kötetben közölt perbeszédeiket egy-egy *részlet* erejéig.

(Friedrich Lajos) „Előjáróban hadd idézzek egy rövid levélből, amely Gy. K. földije, 12 ceglédi család írt a Fővárosi Főügyészhez:

„Mély felháborodást váltott ki az ország lakosságában, hogy Gy. K. rendőrt brutálisan meggyilkolták. De bízunk a jó rendőri munkában, és a lakosság jó szándékú támogatásában, hogy eredményre vezet az a sok fáradságos munka, mely folyt a tettesek kézre kerítésére. De sikerült! E gonosztevőkre nincs kegyelem, legsúlyosabb büntetést kér az ország népe!”

Hasonló levelek tucatjaira, telefonhívások százaira hivatkozhatnék annak példázására, hogy ez az általános közhangulat.

Természetesen a közvélemény direkt módon nem határozhatja meg egy ítélet tartalmát. De ha a jog, a társadalmi rendeltetését igazán be akarja tölteni, akkor ezeket a társadalmi szintű gondokat fel kell oldania. Pontosabban fogalmazva: ebben az ügyben hozott ítéletnek határozott választ kell ad-

nia a közvéleményt felkavaró kérdésekre. Olyan választ, amelyből egyértelműen kiderül, hogy Magyarországon nem hagyjuk megszerveződni az alvilágot, nem engedjük elszabadulni az erőszak poklát (...)"³

(Orosz Balázs) „Amikor felszólásomat megelőzően a bíróság folyosóján irataimat rendeztettem, elment mellettem a tárgyalóterem közönsége köréből valaki, aki gúnyos megjegyzést tett védői működéssel kapcsolatban. Ebben az ügyben a védőkkel szemben nem ez volt az ellenszenv első megnyilvánulása, és ez is indokolja, hogy mielőtt perbeszédem érdemi részére rátérnék, néhány általános érvényű megjegyzést tegyek (...)

Minden civilizált állam, így a mi államunk törvénye is biztosítja a vádlottnak azt a jogát, hogy védő segítségét vegye igénybe. (...) Az ügy, amely miatt a büntetőeljárást a vádlottal szemben folytatják, a védőnek nem személyes ügye. A védő nem ért, és soha nem érthet egyet az elkövetett bűncselekménnyel. Gy. vádlott védelmét kívánom szolgálni. Ebben az ügyben, ahol rendőrt öltek meg, a nyomo-

zás törvényességéhez nyomatékos közérdek fűződik. Ezért a magam részéről is le kell szögezmem, hogy a nyomozás során Gy. vádlott törvényes védekezéshez fűződő érdekei maradéktalanul érvényesültek, a nyomozási eljárás teljes egészében aggálytalan, és mindvégig törvényes volt. Azzal összefüggésben pedig, hogy rendőrt öltek meg, a következőkre kívánok rámutatni: ennek a bűncselekménynek a társadalomra való rendkívüli veszélyességét az adja meg, hogy *rendőrt is* megöltek. A rendőr megölése pedig valamennyiünk ellen irányul, mert a normatív rendet sérti. Ezt Gy. vádlott tudja, ezzel a váddal néz farkasszemet (...)"⁴

Láthatjuk, a vád- és a védőbeszéd is *a törvényszéki beszéd klasszikus típusa*. Rövid és célratörő bevezetéssel kezdődik, mellyel a szónok érdeklődést kelt, és igyekszik elnyerni a hallgatóság rokonszenvét. A kötetből teljes terjedelmében megismerhető mindkét beszéd érdeme a higgadt okfejtés, a komolyság, mind Friderich Lajos, mind Orosz Balázs szónoklatának meggyőző erejét megítélésem szerint éppen az adta, hogy nem a szenve-

délyekre, hanem a józanészre kívántak hatni, logikusan, világosan érvelve. Az a büntetőeljárás természetéből adódik, hogy sikert csak az egyik beszéd érhetett el (már ha sikernek önmagában csak a bírói döntést tekintjük): Gy. Józsefet, mint többszörös visszaesőt a bíróság halálra ítélte.

A magyar büntető-jogtudomány hajdani kiváló alakja, a pesti egyetem néhai professzora, *Vuchetich Máttyás* a védő tisztéről értekezve 1819-ben többek között azt szabta a büntető ügyekben való feladatuk: „minden védőről álljon: ne sokfélet, de fajsúlyosat mondjon.”⁵

Vuchetich megállapítását megítélésem szerint a büntetőper minden szereplőjének, így nemcsak a védőnek, hanem a vádbeszédet tartó ügyésznek is érdemes megszívlelnie. S ahhoz, hogy megtudjuk, mi számít *fajsúlyosnak* egy bírósági beszédben, nem kell mást tennünk, mint fellapoznunk a „Híres magyar perbeszéddek” című kötetet, s elmélyednünk abban. Illetve, az olvasáson túl még valamit tegyünk: gondolkodjunk. Véleményem szerint elsősorban erre tanít Tóth Mihály kötete.

3 Tóth M. (szerk.): i. m. 73.

4 Tóth M. (szerk.): i. m. 253–254.

5 *Vuchetich Máttyás: A magyar büntetőjog rendszere II. könyv – Gyakorlati büntetőjog.* Magyar Hivatalos Közlönykiadó. 2007., 226. (Fordította: *Király Tibor.*)